

OPOVĚDNÝ LIST HRADECKÉ CHUDINY Z ROKU 1589

Jaroslav ŠŮLA

K vysoce zajímavým dokladům z dějin třídního boje v předbělohorském období v královských městech na českém severovýchodě patří doposud neznámý opovědný list královéhradecké chudiny z roku 1589. Jeho originál se nezachoval, známe jej pouze díky přepisu autora prvých tištěných dějin Hradce Králové, krajského hejtmana Karla Josefa z Bienenbergu.¹⁾ List (text viz níže) upozorňoval na to, že cechovní řemeslníci - zejména pekaři - předražují své výrobky a okrádají městskou chudinu. Purkmistr a městská rada byli upozorněni, že pokud nezjednájí nápravu, vezme chudina výkon spravedlnosti do svých rukou a pomstí se.

Jak Bienenberg uvádí, list našel čtvrtní hejtman na okně v rybárně pana Dohalského a doručil jej purkmistru Janu Fendrychovi. Městská rada byla tímto listem "velice skrušena" a svolala na 22. března 1589 obec. Mezitím bylo - avšak marně - horlivě pátráno po autoru dopisu. Konečně bylo usneseno vsadit pekaře na několik dní do věže Kropáčky do vězení. Toto rozhodnutí

nebylo diktováno snahou zjednat nápravu ve prospěch nejubožejší části městského obyvatelstva, chudiny, ale proto, aby se demonstrovala "dobrá vůle" a město bylo uchráněno od požáru (list byl totiž anonymní, místo podpisu byly nakresleny dva hořící domy).²⁾

Snad opatření městské rady uspokojilo neznámého autora výhrůžného listu, snad pekaři zlevnili své výrobky. Těžké postavení městské chudiny však potrestáním řemeslníků vyřešeno nebylo. V Hradci pak ale oheň v nejbližších letech založen nebyl, a je těžké rozhodnout, zda požár městského lesa Království 15. července 1590³⁾ máme přičítat náhodě nebo zda tu přece jen došla vyplnění ona hrozba.

Je velká škoda, že se originál listu nezachoval. Bienenbergův přepis není naprosto přesný, přece jen nese stopy jazyka XVIII. století. List je zajímavým dokumentem nejen svým obsahem, ale i svou formou. Nejnížší vrstva městského obyvatelstva zde hrozí městu, používá šlechtického způsobu vypovězení boje, navíc svůj list veršuje! A ne-

Vzácné a slovutné opaternosti, panu purkmistru a pánům města Hradce nad Labem,
pánům nám milostivě příznivým, k vlastnímu dodání !

Vaši milost, pane purkmistře,
a páni města Hradce nad Labem !
Jest nám to věc divná jako jedna pod nebem,
že jsouce vy lidé vzáctní a moudří
a mnohým řemeslníkům v některých příčinách příliš
na nás chudé a potřebné lidi málo dbáte,
ale bohatším ledačos přehlídáte !
Ti nás, chudiny, šidí, jak sami chtějí,
na žádnýho se nevohlídají, svou vůli provozují,
a protože je vám světleji jmenujeme
a nad jiné řemeslníky do pekařů sobě stěžujeme
neb nás, lidi chudé a nebohé, sužují
a nadměru s chlebem Božím se dražiti smějí,
na Boha ani na vás se nevohlídají,
svůj lotrovský šizuňk provozovati smějí.
Co my neboží krvavě a pracně vyděláme,
tím pekařům-lotrům k statkům pomáháme.
Nadto pak nade všechno vejšě
lotři se rozmahují v[ž]dy více v pejše:
divně dcery své v šátek šperkují
(a z toho, co na nás, chudých, vyšiditi smějí),
ježto by mnohé dceři pekařově lípe slušel pytel
než dykytová neb damašková kytel,
a jim, lotrům pekařským, by slušela šibenice
mnohem lípe než liščí kožich a kuní čepice.
A protože více jmenovati nechceme
a všech žertů na stranu odkládáme,
nýbrž Vaší Milosti, pane purkmistře a páni, pro Boha prosíme
- a Vám v tom upřímně věříme -
že jim v tom více průchodu nedáte takového,
abyste na se rozhněvali Boha svého.
Skrze prsty již na to více nehleďte,
na Boha a nás, lidi chudé, zření mějte,
neb my našemi pracemi chceme Vám věrně sloužiti.
Však budete-li nad tím bedlivěji ruku držeti,
pakli toho nepřetrhnete,
vbrzce hrozné pomsty na sebe očekávejte !
Chceme se toho vrchovatě mstíti,
že nad tím musíte rukami lomiti
- a to vše pro pekařů vinu,
přisaháme Pánu Bohu svýmu !
Pakli to tak napravíte,
nám dobře a sobě lípe učiníte.
Tím se spraviti račte !

méně zajímavý je i výsledek - městské radě se nejen nepodařilo vypátrat pisatele listu, ale dokonce mu musela vyhovět a potrestat příliš nestydaté vykořisťující patricije. Tento opovédný list je důkazem, že ani v Hradci nebyly v XVI.století klidné a spořádané poměry, že ani v konfiskacemi z roku 1547 ochuzeném Hradci Králové nebylo XVI.století "zlatým věkem" pro většinu obyvatel.

---

1) C. J. v. Bienenberg, Geschichte der Stadt Königgratz. Zweiter Theil. Rukopis v hlavním trezoru muzea v Hradci Králové, sine sign., s. 160-162. Tento druhý díl díl Bienenbergových Dějin města Hradce Králové nebyl vytištěn a dochoval se pouze v německy psaném rukopisu. Zprávu o nálezu zmíněného listu z roku 1589 zaznamenal i kronikář Švenda, ale text nevedl, viz F.Švenda, Druhý železný obraz města Králové Hradce nad Labem, rozdíl IV. Hradec Králové 1804, s.162.

2) V Hradci tehdy naposledy hořelo 30.7.1586 a za obět dravému živlu padlo 65 domů kromě velkého počtu více nebo méně těžce poškozených domů a krámů (viz rukopis, cit. v pozn.1, s.156-157).

3) Tamtéž, s.165.

ZUSAMMENFASSUNG

Zu den interessanten Quellen zur Geschichte der Stadt Hradec Králové aus der Zeit vor der Schlacht am Weißen Berg gehört der Ansagebrief der Armen aus dieser Stadt vom Jahre 1589. Seine Originalfassung wurde nicht erhalten, er ist lediglich dank der Übersetzung vom Kreishauptmann Karel Josef aus Bienenberg vom 18. Jahrhundert bekannt. Der Brief richtete die Aufmerksamkeit darauf, daß Zunfthandwerker, namentlich die Bäcker, ihre Produkte überteuern und die Stadtarmen bestehlen. Der Bürgermeister und der Stadtrat wurden gewarnt - wenn keine Abhilfe geschaffen würde, gehen die Armen der Gerechtigkeit nach und werden sich rächen.